


VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 10:30 uur d.d. 7 april – 10:30 uur d.d. 8 april

5.1.2e

Directie Communicatie VWS | Input voor de interdepartementale omgevingsanalyse

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Nederlanders die met een besmetting op de IC liggen Zorgpersoneel 'in de frontlinie' Angstige medewerkers in de verpleeghuis- en thuiszorg Patiënten met 'niet-coronazorg' 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Ouderen die bang zijn niet meer op de IC te worden opgenomen Genezen patiënten Belangenpartijen 	<ul style="list-style-type: none"> Opiniemakers Algemeen publiek Politici Privacy-deskundigen

Samenvatting

- Het beeld in de media maakt duidelijk dat de weg terug uit de crisis nog lang zal duren: "terug naar normaal is een zaak van lange adem". De boodschap van Rutte en De Jonge om de maatregelen vol te houden en niet te verslappen, ook niet tijdens Pasen, resoneert overal.
- Ook de oproep om tijdens de persconferentie na te denken hoe de samenleving kan inspelen op verlenging van de maatregelen komt terug. De contouren van de 'anderhalvemetersamenleving' wordt daarbij steeds explicieter zichtbaar: media schetsen hoe de maatschappij er over een jaar uit zou kunnen zien.
- Die verhalen van 'Nederland over een jaar', moeten helpen bij het besef dat wellicht nog niet helemaal is ingedaald bij mensen: "We zullen moeten accepteren dat het virus rondwaart en dat we het allemaal kunnen krijgen. Er is geen gemakkelijke en snelle oplossing. En welke oplossing ook gekozen wordt, het zal grote offers vergen."
- Ook vergelijkingen met het buitenland komen volop terug en geven lading aan de woorden tijdens de persconferentie van een lange weg terug naar normaal. Media beschrijven hoe landen die weg terug naar normaal aan het bewandelen zijn na een periode van een lockdown.
- De eerdere tegenstelling die werd geschetst (gezondheid versus de economie) en door Rutte en De Jonge gisteren stellig is weerlegd, zou de komende dagen weer aan kracht kunnen winnen nu ondernemers en belangenorganisaties zich realiseren dat 'het gaspedaal erop' (dixit Hans de Boer) in mei écht nog niet kan.
- Het tweede grote onderwerp vanochtend is de app voor bron- en contactopsporing. De app wordt daarbij voorzichtig gepositioneerd als belangrijk wapen in de weg terug naar normaal. In de woorden van de minister: "We zijn slim op slot gegaan, we willen ook weer slim van het slot af, testen zijn daarbij cruciaal."
- Goed naar voren komt het doel van de app, maar ook de voorzichtigheid waarmee De Jonge de app wil inzetten: privacy voorop! En ook helder voor ogen staan de voorwaarden die van belang zijn voor de slagingskans van een dergelijke app: bereidbaarheid van een groot deel van de bevolking om mee te doen.
- Gebruikelijke criticasters als Bits of Freedom zijn niet meteen tegen, maar vindt het belangrijk dat de juiste experts mee kunnen denken. Uiteraard moet de app privacy van mensen volledig kunnen garanderen.
- Zorgen over privacy zijn ook bij andere experts aanwezig, maar het beeld overheerst dat het mogelijk moet zijn een privacy-vriendelijke app te ontwikkelen. "Privacy en effectieve bestrijding sluiten elkaar niet uit!"
- Op social media komen veel vragen en opmerkingen over de apps binnen, waarbij mensen vooral bezorgd zijn om hun privacy. Enkelingen noemen dat de apps toegankelijk moeten zijn voor ouderen, blinden en slechtzienden. Sommige mensen zeggen dat niet iedereen een smartphone heeft.
- AD schrijft dat een deel van het personeel in verpleeghuizen niet meer naar het werk durft uit angst voor besmetting. V&VN spreekt van een 'stil drama' in verpleeghuizen en de wijkverpleging.

Karakterisering berichtgeving

- Media zoomen vooral in op hoe Nederland er straks uit gaat zien –veel doorkijkjes naar 'Nederland over een jaar'. Daarnaast komt de app op veel voorpagina's terug. Aandacht voor de IC's is er wat minder vanochtend.
- Op social media gaat het ook vooral over de vraag hoe Nederland er straks uit gaat zien –gaat het echt mogelijk nog een jaar duren? Ook veel vragen en reacties over de apps. Vooral de privacy-invalshoek komt daarbij terug.
- Media hebben als laatste de focus op de onderhandelingen in Europees verband –hoe zal het steunpakket eruit komen te zien en lukt het Nederland voet bij stuk te houden inzake de Eurobonds.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)*Slachtoffers*

- In het verpleeghuis Oranjestad in Bergschenhoek is een groot aantal van de 56 cliënten besmet met het coronavirus. Grote zorgen zijn er ook in andere Rotterdamse verpleeghuizen omdat het personeel zonder bescherming werken als daar geen directe aanleiding voor is.
- Een 29-jarige man uit Noord-Brabant is dinsdag overleden aan de gevolgen van corona. Ook zijn 31-jarige broer werd ernstig ziek en moest op de IC worden opgenomen. Volgens de familie zouden de broers geen andere, onderliggende ziektes hebben. "Zeer uitzonderlijk dat corona zo toeslaat bij jonge mensen", zegt viroloog Menno de Jong.
- AD schrijft over het 'grote verdriet achter de dichte deur van het verpleeghuis'. Corona zorgt voor een groeiend aantal besmettingen en sterfgevallen. Familieleden van bewoners voelen zich machteloos, het zorgpersoneel is angstig. De krant herhaalt het alarm dat Verenso sloeg over het aantal besmettingen en sterfgevallen. Verenso vindt dat de focus te veel op de IC's ligt; "Een belangrijk deel van de strijd wordt in de verpleeghuizen gevoerd".
- Onder personeel in verpleeghuizen groeit de angst voor het coronavirus. Nu fors meer bewoners ziek zijn of overlijden, raken ook verpleegkundigen en verzorgenden besmet. De stress is zo groot dat sommigen niet naar hun werk durven, schrijft het AD. Bij V&VN zijn in een week tijd ruim 1.000 meldingen binnengekomen. Die komen grotendeels van verpleegkundigen en verzorgenden in verpleeghuizen, en van wijkverpleegkundigen die ouderen thuis bezoeken. En gaan vooral over het gebrek aan beschermende middelen. Sommigen vertellen dat ze cliënten bezoeken met mondkapjes uit de bouwmarkt, vuurwerkbrillen en huishoudelijke handschoenen. Dat is "onacceptabel", vindt V&VN. De beroepsvereniging spreekt van een "stil drama" in verpleeghuizen en de wijkverpleging.

Identiteiten

- Boris Johnson heeft een tweede nacht doorgebracht op de intensive care en is in een stabiele toestand nadat hij zuurstofondersteuning had gekregen na complicatie
- BN'er Tijl Beckand laat weten herstellende te zijn van corona.

Scenario's

- Arts-microbioloog Jan Kluytmans stelt dat tests niet effectiever zijn dan zorgpersoneel naar huis sturen bij griepklachten. Dit blijkt uit resultaten binnen het Amphia ziekenhuis. Het ziekteverzuim zou niet hoger zijn. Ook zou de kans op het krijgen van het virus in het ziekenhuis zeer minimaal zijn. 1 van 286 zou besmet zijn geraakt in het ziekenhuis. Kluytmans vreest voor een scenario waarin testen niet kan worden volgehouden door de [schaarste] van reagentia. Het zou daarom van belang zijn om slimme strategieën te hebben waarin je niet afhankelijk bent van enkel testen.
- Huisarts Rob Elens uit het Limburgse Meijel zegt een geneesmiddel voor corona te hebben gevonden. Het gaat om een combinatie van hydrochloroquine, zink en azitromycine, dat door aantal artsen uit andere landen wordt gebruikt. Dat zou een heel oud malariamiddel zijn. De huisarts roept zijn collega's in heel Nederland op om hetzelfde te doen als hij. "Ik heb acht mensen die positief waren getest op corona, kunnen genezen. Het waren 60- en 80 plussers met onderliggende klachten en die waren na vier dagen allemaal klachtenvrij."

Informatiebehoefte*Welke informatie vragen leven er bij getroffen?*

- De speciale website voor laaggeletterden van Stichting Lezen en Schrijven met informatie over het coronavirus wordt druk bezocht. Het filmpje dat de adviezen van de overheid duidelijk uitlegt, is in drie weken tijd zeker 468.000 keer bekeken.
- FD herhaalt de vraag die al langer steeds oppopt: 'moeten we in Nederland nu wel of niet mondkapjes dragen?'

VWS webcare

- Via de social mediakanalen van ministers De Jonge en Van Rijn alsook de corporate kanalen komen vragen binnen over het testbeleid: Mogen ZZP'ers in de zorg ook getest worden? Ook veel vragen en opmerkingen over de apps, waarbij mensen vooral bezorgd zijn om hun privacy. Enkelen noemen dat de apps toegankelijk moeten zijn voor ouderen, blinden en slechtzienden. Sommige mensen zeggen dat niet iedereen een smartphone heeft.

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) doet wereldwijd de oproep om maatregelen tegen het coronavirus, niet te snel weer te versoepelen of op te heffen. Het belangrijkste is volgens de organisatie dat een terugval wordt voorkomen. Hoewel er op sommige plekken voorzichtige tekenen van indamming van het virus te zien zijn, is het opstarten van het normale leven vaak nog te gevaarlijk.
- De NIVC wil af van het systeem 2Twny4 voor het overzicht van IC-bedden. Het systeem zou een vertekend beeld geven omdat het niks zegt over de beschikbaarheid van personeel en materiaal voor lege bedden.
- NOS (liveblog) kopt: "In de hele wereld gaan mensen met mondmaskers (of varianten daarop) de straat op.
- Röntgenfoto's kunnen artsen helpen te bepalen of een patiënt lijdt aan Covid-19. De medische technologiebedrijven Thirona, en Delft Imaging hebben software ontwikkeld die de aantasting van longweefsel duidelijk weergeeft en analyseert. Een score tussen 0 en 100 laat zien in hoeverre in een long 'abnormaliteiten' te zien zijn die duiden op corona.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

- De directie van het Wassenaarse verzorgingstehuis de Claris Zorggroep hebben een speciaal 'glazen huis' geplaatst om toch live contact kunnen hebben met hun familieleden.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffenen en betrokken?

- *Maatregelen zorginstellingen:*
 - Het Amphia-ziekenhuis stuurt personeel direct naar huis bij lichte klachten; medewerkers worden al wekenlang getest. Het ziekteverzuim ligt lager dan tijdens griepiepidemie. Volgens het ziekenhuis lijkt een juiste strategie in hun strijd tegen de volle IC's.
 - LUMC deelt 'covid-boxen' uit aan oud ziekenhuispatiënten met corona zodat zij thuis hun ziekte kunnen monitoren. LUMC benut optimaal de capaciteit. Coronapatiënten krijgen zorg 'thuis als dat mogelijk is, in het ziekenhuis als dat nodig is'. De box is een hulpmiddel bij de uitstroom van patiënten en ontlast de beddendruk.
 - Het Reinier de Graaf ziekenhuis deelt een ontwerp voor FFP2 mondmaskers met de Nederlandse overheid. Volgens het ziekenhuis kan er met dit ontwerp een massaproductie worden opgezet.
 - De huisartsen in Den Bosch en omgeving en het JBZ zijn op eigen initiatief gestart met een corona-app voor mensen thuis. De gegevens van de check worden gecontroleerd door coassistenten in een callcentrum onder leiding van een huisarts.
 - Het MST en ZGT hebben vandaag een app in gebruik genomen waarbij zij op afstand patiënten volgen en beoordelen of zij mogelijk het coronavirus hebben.
- *Beschermingsmiddelen en medische apparatuur:*
 - De productie van een nieuw beademingsapparaat dat de druk op de IC's kan verlichten kan bijna starten. Het wachten is op goedkeuring van de IGJ.
 - Mondkapjes en plastic schermen zouden onvoldoende zijn om zorgverleners te beschermen tegen het virus zegt Henk Klop, directeur van Klop Innovations in Ochten. Hij heeft daarom de zogeheten Protection Desk, een balie met afzuigstelsel bedacht in samenwerking met Rijksen Speciaal Timmerwerk en TNO. De balie zou ingezet kunnen worden in een apotheek, bij de receptie van een ziekenhuis en in de spreekkamer van een huisarts.
- *Sport:*
 - De KNVB heeft de clubs in het betaalde voetbal laten weten dat het de competities van de eredivisie en eerste divisie wil afmaken. Bij akkoord van het RIVM en de overheid mikt de KNVB op een volledige hervatting in het weekend van 19, 20 en 21 juni, vrijwel zeker zonder publiek.
 - Burgemeester John Jorritsma van Eindhoven wil niet dat PSV de eredivisie na 1 juni nog hervat en vindt het voorstel van KNVB geen goed idee: "Supporters mogen dan niet het stadion in. Die gaan samenscholen in de stad en dan bereik je precies datgene wat je niet wil. Ik denk niet dat ik er alleen in sta, maar dat al mijn collega's van de veiligheidsregio's daar unaniem achter staan."
 - De Nederlandse korfbalbond (KNKV) houdt nog steeds hoop dat de finale van de Korfbal League dit jaar - op welke manier dan ook - door kan gaan. De bond gaat daarover met de betrokken clubs in overleg.

➤ *Overig:*

- Politie waarschuwt zorginstellingen voor 'CEO-fraude'. Bij CEO-fraude proberen buitenlandse fraudeurs zich voor te doen als de leiding van de organisatie die ze willen oplichten.
- Soa Alds Nederland en COC wil met de campagne #NUffNIET singles ervan overtuigen af te zien van een date. "Wat is nou een maand op een mensenleven? Bescherm jezelf en anderen".

Betekenisgeving

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

➤ *Slimme testapps:*

- Als het kabinet slimme apps gaat inzetten bij de bestrijding van het coronavirus, wil de Autoriteit Persoonsgegevens daarover oordelen. "Zulke apps kunnen alleen als de privacy geborgd is. Anonimiteit is bij zo'n app het kernwoord", aldus de privacywaakhond. "Wij zijn daarbij zeer scherp, want mensen moeten erop kunnen vertrouwen dat de overheid zorgvuldig met hun gevoelige informatie omgaat." Verder vindt de AP dat anonimiteit bij apps voorop moet staan. "Kan het niet anoniem, dan is er een aparte wet nodig."
- Politiek commentator Ron Fresen: "[De app] was eigenlijk het meest opvallende punt vanavond op de persconferentie. (...) Als je beetje bij beetje wil terug wil naar een normale situatie, moet je heel veel gaan testen. Veel meer dan we nu doen. (...) Een aantal belangrijke vragen daarover konden op de persconferentie toch nog niet beantwoord worden. Dit gaat heel erg veel discussie geven. Het is natuurlijk ook heel ingrijpend, niet alleen voor de privacy, maar ook voor hoe mensen met dat virus denken te moeten omgaan. Want als je straks op een app kan zien dat jij in contact bent geweest met een besmet iemand, zegt De Jonge, dan moet je eigenlijk ook twee weken uit voorzorg thuisblijven. Dus een heel ingrijpend gevolg, deze apps, als ze er al komen, maar ze werken er dus hard aan."
- Wanneer de maatregelen kunnen worden versoepeld is onbekend, stelt politiek commentator Fons Lambie. "Het kabinet is echt heel huiverig om een datum te noemen. Het advies van de experts is: zo'n versoepeling dat kan pas als het coronavirus voor langere tijd onder controle is en dat we dat ook inzichtelijk hebben. Dat er genoeg onderzoek is gedaan, dat er genoeg testen zijn afgenomen. En minister De Jonge wil daar apps voor gaan inzetten. (...) En reken maar dat daar nog een flinke privacydiscussie over wordt gevoerd. ook morgen in de Tweede Kamer. De boodschap van vanavond was dat die coronamaatregelen voor langere tijd nodig zijn en dat we met zijn allen moeten gaan wennen aan wat premier Rutte noemde 'de anderhalve meter samenleving'."
- Telegraaf noemt de app een 'drastische mogelijkheid' en stelt dat die app mogelijk ook verplicht wordt. De Autoriteit Persoonsgegevens wil daarom de app eerst uitpluizen en controleren.
- De inzet van zo'n instrument is 'vergaand', vindt D66-Kamerlid Kees Verhoeven. Het verzamelen en het gebruik van bijvoorbeeld locatiegegevens zou daarom onder meer tijdelijk, omkeerbaar, doelgericht en vrijwillig moeten zijn.
- Ook de PvdA vindt dat het kabinetsplan 'wel veel vragen oproept. Burgerrechten en privacy zijn te kostbaar om opzij te schuiven zonder waarborgen'.
- D66-Kamerlid Kees Verhoeven: "We moeten ook tijdens de #Corona-crisis niet morrelen aan onze privacywetgeving. Er moet een wettelijke basis zijn. Dit soort vergaande maatregelen kan niet zonder regels. Autoriteit Persoonsgegevens waarschuwt hier terecht voor. De app moet gericht zijn op het doel: Corona indammen. De app moet vrijwillig zijn. Een verplichte app tornt aan onze privacy en dus aan onze vrijheid. Verplicht gevolgd worden is buitenproportioneel. Het zou het vertrouwen van mensen in de huidige maatregelen schaden. Mensen moeten daarbij zelf controle hebben over de data die door de app gebruikt of gegenereerd wordt. Dus wanneer de gebruiker wil dat zijn gegevens verwijderd worden, moet dat kunnen."
- Bits of Freedom op Twitter: "Minister @hugodejonge en @MinPres benadrukken dat er ook privacyvriendelijke manieren zijn om contactonderzoek te doen via een app. Maar: het is zeker geen vanzelfsprekendheid. Eerste stap? Nodig de juiste mensen uit om mee te denken. Als blijkt dat een veilige, privacyvriendelijke, niet-verplichte contact tracing app de data oplevert die nodig is om #corona te bestrijden, dan heeft Nederland de expertise in huis om die te maken. Of de app er onder menswaardige voorwaarden komt is een politieke beslissing."
- NOS tech-journalist Joost Schellevis: "Hoe ernstig is de privacy-inbreuk van een app die meet of je in de buurt van coronapatiënten bent geweest? Dat hangt sterk af van de onderliggende techniek. Het klinkt als een forse privacy-inbreuk: de overheid die precies weet met wie je in contact bent geweest. Als dat zo was."

Maar het kan ook op een relatief privacy-vriendelijke manier. Je kunt ervoor kiezen om alle locatiedata van alle burgers linea recta naar de overheid over te hevelen en daar centraal uit te vogelen wie bij wie was."

➤ *Situatie na 28 april:*

- Trouw schrijft dat het Kabinet voorzichtig de blik voorbij de crisis stuurt. Die weg wordt lang, duur en complex. In het hoofdcommentaar schrijft de krant dat de wereld er anders uit zal komen te zien. Veel is echter onduidelijk. "Het kabinet doet er goed aan zicht niet alleen te focussen op het indammen van de risico's op massale besmettingen, maar ook de brede vraag oppakt: hoe verder na de crisis. Overheden zullen burgers daarbij perspectieven moeten bieden, ook al is dat perspectief niet bepaald zonnig."
- Volkskrant noemt de periode na de lockdown 'het grootste experiment ooit'. De krant beschrijft hoe het land er over een jaar uit zou kunnen zien met voorbeelden als hoe een bioscoopbezoek eruit zou kunnen zien ("bewijs overleggen met postcode, want alleen mensen uit de regio zijn welkom"). Grote evenementen zijn verboden; vakanties alleen met certificaat dat je immuun bent. "Als dit voorbij is, moet u niet denken dat we weer terug kunnen naar januari" zo citeert de krant epidemioloog Marc Bonten. "Dit gaat verder dan geen handen schudden en de deurkruk extra schoonmaken. We zullen moeten accepteren dat het virus rondwaart en dat we het allemaal kunnen krijgen. Alleen als we ernaar handelen, kan de maatschappij weer voorzichtig open."
- AD schrijft dat het besef er bij het Kabinet ten volste is dat draagvlak onder de bevolking ('compliance') zeer belangrijk is in de strijd tegen de coronacrisis. Hoewel het Kabinet in peilingen lof oogst voor het gevoerde beleid, staat of valt het succes van de maatregelen met de medewerking van de bevolking.

Trends/ opiniepeilingen

- Uit een peiling van het CNV blijkt dat er één op de drie medewerkers van verpleeghuizen en thuisorganisaties geen beschermende kleding als mondkapjes, schorten of spatbrillen beschikbaar is terwijl ze ouderen wassen en verzorgen. Dit zorgt voor woede onder de vakbonden.

Welke waarschuwingen worden afgegeven? Welke oproepen worden gedaan?

- PvdA-Kamerlid Kirsten van den Hul wil dat de minister komt met een noodplan komt tegen huiselijk geweld. "We willen een laagdrempelige en veilige manier van melden en voldoende opvang."
- Op het moment dat er een vaccin tegen corona is, moet het in handen komen van de WHO die de kennis aan alle landen verspreidt. Een Kamermeerderheid lijkt dit voorstel van GroenLinks te steunen.
- CNV Zorg & Welzijn wil dat er een fonds komt waaruit zorgmedewerkers die worden getroffen door het nieuwe coronavirus kunnen putten om inkomensverlies bij langdurige ziekte en revalidatie te compenseren.
- Neuroloog Korné Jellema van het HMC Westeinde in Den Haag maakt zich grote zorgen over het feit dat patiënten met klachten niet meer in het ziekenhuis durven komen. Jellema zou nog maar de helft van de spoedpatiënten binnen krijgen en een derde minder afspraken hebben. "Vanmorgen kregen we nog vragen over een patiënt die weigerde te komen. Gisteren had hij ook al de ambulance teruggestuurd. We hebben hem niet kunnen zien, weten niet wat hij had en hebben hem niet kunnen helpen."
- Zorgmedewerkers in de ouderenzorg hebben sneller en meer beschermingsmiddelen nodig. De zorg voor met corona besmette ouderen, zowel in verpleeghuizen als thuis, dreigt anders vast te lopen, waarschuwt ActiZ. Volgens ActiZ is er voortdurend een tekort aan mondkapjes, handschoenen en schorten. "We snappen dat er wereldwijd een run op beschermingsmiddelen is, maar de distributie van de beschermingsmiddelen door VWS gaat te traag. Er is meer snelheid nodig", zegt ActiZ-woordvoerder en bestuurslid Conny Helder